เอกสารวิชาการส่วนบุคคล

(Individual Study)

เรื่อง ประชาธิปไตยแนวพุทธ

จัดทำโดย นายสมผล ตระกูลรุ่ง

รหัส 370156

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม

หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๑

วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

เรื่อง ประชาธิปไตยแนวพุทธ

จัดทำโดย นายสมผล ตระกูลรุ่ง

รหัส 370156

หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๑ ปี ๒๕๕๖

วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ประชาธิปไตยแนวพุทธ

ประชาธิปไตยในโลกยุคปัจจุบัน กลายเป็นคำที่ผู้คนในโลกเรียกร้องเหมือนจะเป็นสูตรสำเร็จในชีวิต โดยเฉพาะผู้นำของประเทศมหาอำนาจตะวันตกได้ใช้ประชาธิปไตยเป็นเครื่องมือสำหรับอ้างความเป็นมิตรประเทศ และใช้เป็นคาถาหรือข้ออ้างที่ใช้ในการทำร้ายหรือครอบงำประเทศที่อ่อนแอกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่ไม่ได้ปกครองโดยระบอบที่ชาติมหาอำนาจตะวันตกเรียกว่า ประชาธิปไตย

ความหมายและที่มาของประชาธิปไตย

คำว่าประชาธิปไตยมีความหมายตามศัพท์ว่า ประชาชนเป็นใหญ่ เมื่อใช้กับการปกครองจึงหมายถึง ระบอบการปกครองที่ประชาชนเป็นใหญ่ ในทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยถือกันว่า คือการให้ประชาชนในประเทศใช้อำนาจของผู้ปกครอง อันเป็ฯอำนาจสูงสุดที่เรียกว่า อำนาจอธิปไตย

ฌอง โบแดง (Jean Bodin) นักปรัชญาการเมืองชาวฝรั่งเศส ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16 หรือประมาณ พ.ศ. 2100 เป็นคนแรกที่ริเริ่มใช้คำว่าอำนาจอธิปไตย ในความหมายที่เข้าใจกันอยู่ในปัจจุบัน กล่าวคือในความหมายที่เป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ

ต่อมา มองเตสกิเออ (Montesquieu) นักคิดนักปรัชญาการเมืองชาวฝรั่งเศส เป็นผู้ให้กำเนิดแนวคิดในการแบ่งแยกอำนาจปกครองสูงสุดหรืออำนาจอธิปไตยออกเป็น 3 ฝ่าย โดยพิจารณาในแง่ขององค์กรผู้ใช้อำนาจปกครอง ซึ่งแบ่งออกเป็น อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ แนวคิดดังกล่าวได้รับอิทธิพลมาจาแนวความคิดของอริสโตเติล (Aristotle) นักปรัชญาทางการเมืองของชาวกรีกโบราณ ซึ่งมีแนวความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานหรือมีเป้าประสงค์ประการสำคัญแห่งหลักการ คือ การให้อำนาจของแต่ละฝ่ายให้ถ่วงดุลและตรวจสอบซึ่งกันและกันทั้งสามฝ่าย และเพื่อประกันสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนให้ปลอดจากการใช้อำนาจโดยมิชอบจากการใช้อำนาจขององค์กรภาครัฐที่อาจใช้อำนาจหนึ่งอำนาจใดไปในทางละเมิดหรือลิดรอนสิทธิหรือเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยอำนาจรัฐ ไม่ว่าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ถือกันว่า เริ่มต้นจากบางนครในรัฐกรีกโบราณ ช่วงศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเอเธนส์เมื่อ 508 ปีก่อนคริสตกาล ที่ประชาชนเข้าประชุมกำหนดนโยบายและทิศทางการบริหารประเทศด้วยตนเอง ไม่มีการตั้งตัวแทนให้เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองแทนตน ประชาธิปไตยแบบนี้เรียกว่า ประชาธิปไตยทางตรงซึ่งพลเมืองเข้าไปเกี่ยวข้องในกระบวนการทางการเมืองโดยตรง

อย่างไรก็ตามวิธีปฏิบัติแบบประชาธิปไตย มีปรากฏในสังคมอยู่ก่อนแล้ว โดยเริ่มแรก มีการใช้ในรูปสาธารณรัฐ (Republics) ซึ่งมีขึ้นในอินเดียยุคโบราณ ในสมัย 600 ปีก่อนคริสตกาล และเป็นช่วงก่อนกำเนิดของพระพุทธเจ้า (Buddha) สาธารณรัฐเหล่านี้เรียกว่า Maha Janapadas และในจำนวนนี้มีเมืองไพสาลี (Vaishali) ซึ่งในปัจจุบันเรียกว่ารัฐพิหาร (Bihar) ในประเทศอินเดีย ซึ่งจัดว่าเป็นระบบสาธารณรัฐแห่งแรกของโลก ในสมัยต่อมาในยุโรปในยุคสมัยของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช (Alexander the Great) ประมาณ 400 ปี ก่อนคริสตกาล ชาวกรีกได้บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับรัฐที่ชื่อว่า Sabarcae และ Sambastai ซึ่งในปัจจุบันคือประเทศปากีสถาน (Pakistan) และ อัฟกานิสถาน (Afghanistan) ได้มีรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่ได้รับการยอมรับโดยนักปราชญ์ชาวกรีกในยุคนั้น

ประเภทของประชาธิปไตย Kinds of democracy

ประชาธิปไตยมี 3 ลักษณะที่ควรให้ความสนใจ อันได้แก่ (1) ประชาธิปไตยทางตรง (2) ประชาธิปไตยผ่านตัวแทน และ (3) ประชาธิปไตยเสรีนิยม

(1) **ประชาธิปไตยทางตรง** (Direct Mecocracy) เป็นระบบที่ประชาชนสามารถออกเสียงเกี่ยวกับการตัดสินใจเกี่ยวกับรัฐบาล จะรับหรือปฏิเสธกฎหมาย ด้วยการตัดสินใจของประชาชนเอง ที่เรียกว่าทางตรง (Direct) เพราะอำนาจในการตัดสินใจกระทำโดยประชาชนโดยตรง โดยไม่ต้องมีตัวแทน (Intermediaries หรือ Representatives) โดยประวัติศาสตร์แล้ว รูปแบบการปกครองดังกล่าวมีได้น้อย เนื่องจากความยุ่งยากในการให้ประชาชนในที่ต่างๆ มาอยู่ในที่ๆ เดียวกันเพื่อจะมาออกเสียง ประชาธิปไตยทางตรง จึงเหมาะสำหรับชุมชนขนาดเล็ก ไม่สามารถกระทำกันในระดับชุมชนขนาดใหญ่ได้

การที่กรีกโบราณ สามารถปกครองโดยระบบประชาธิปไตยทางตรงได้ เพราะความเป็นนครรัฐ (City-States) เป็นเมืองขนาดไม่ใหญ่ จึงสามารถประชุมประชาชนในเมืองทั้งหมดได้ แต่อย่างไรก็ตาม โดยแท้จริงสิทธิแล้ว ในการออกเสียงของนครรัฐกรีกโบราณ ยังจำกัดอยู่เฉพาะประชากรชายกลุ่มนำเท่านั้น ที่ไม่ใช่ทาสและลูกจ้าง และไม่ใช่สตรี อาจเป็นเพราะสังคมโบราณ เป็นสังคมเกษตรกรรมที่ต้องใช้แรงงาน และยังมีการต่อสู้แย่งชิงอำนาจกัน ซึ่งโดยสภาพทางสรีระแล้ว ผู้ชายมีความเหมาะสมมากกว่า ส่วนผู้หญิงมีหน้าที่เป็นเพียงแม่บ้าน ที่คอยดูแลครอบครัว จึงไม่ควรมีส่วนเกี่ยวข้องการกิจการบ้านเมือง ผู้หญิงในสมัยโบราณ จึงไม่มีสิทธิในการปกครองประเทศ ซึ่งก็น่าจะเหมาะสมกับสภาพของสังคมในยุคนั้น

(2) **ประชาธิปไตยผ่านตัวแทน** (Representative Democracy) เป็นระบบที่เหมาะสมกับความเป็นรัฐขนาดใหญ่ มีประชากรมาก และอยู่กระจัดกระจาย เป็นไปได้ยากที่จะตัดสินใจในกิจการบ้านเมืองทุก

เรื่อง โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงจึงเป็นเรื่องยาก และในทางปฏิบัติอาจทำไม่ได้ จึงมีแนวความคิดที่จะให้มีตัวแทนที่ได้รับเลือกจากประชาชนกลุ่มต่างๆ เข้าไป โดยหวังว่าผู้ที่เป็นตัวแทนจะเข้าไปดูแลรักษาผลประโยชน์ของประชาชนที่ได้เลือกเขาเข้าไป ฉะนั้น โดยสภาพของระบบที่เรียกว่าประชาธิปไตยตัวแทน จึงเกิดขึ้นเพราะประชาชนไม่ได้มีส่วนในการตัดสินใจโดยตรง แต่โดยผ่านตัวแทนที่ตนเลือกเข้าไป ประชาธิปไตยโดยผ่านตัวแทนนี้มีทั้งที่เป็นเสรีนิยม และที่ไม่ใช่เสรีนิยม

(3) **ประชาธิปไตยเสรีนิยม** (Liberal democracy) เป็นระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบผ่านตัวแทน โดยต้องอาศัยการมีกฎหมาย และการแยกระบบอำนาจต่างๆ ออกจากกัน (Rule of Law และ Separation of Powers) ในทางปฏิบัติ ไม่มีการกำหนดอำนาจให้ชัดเจนได้ว่าตัวแทนจะสามารถใช้อำนาจไปในการปกครอง อย่างไร แต่ในอีกด้านหนึ่งมีความชัดเจนในความเชื่อและการปฏิบัติ คือการต้องคำนึงถึงสิทธิของคนส่วนน้อย และการดูแลด้านสิทธิมนุษยชน ต้องไม่มีการละเมิดหรือข่มเหงคนส่วนน้อยที่เขาเป็นผู้เสียเปรียบจากการ ตัดสิน การออกกฎหมายของคนส่วนใหญ่

ประชาธิปไตยเสรีนิยม จึงหมายถึงประชาธิปไตยที่ต้องให้เสรีภาพแก่ประชาชน โดยมีหลักการสำคัญ 3 ประการ กล่าวคือ

1. ความเท่าเทียมกัน (Equailty) คือหลักการที่เชื่อว่า มนุษย์ทุกคนเกิดมาอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติใด เพศใด หากไม่ยึดหลักความเท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์ ก็จะไม่จัดว่าเป็นประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ เช่น ประเทศอัฟริกาใต้ในสมัยก่อนที่มีการแบ่งแยกผิว และมีการปกครองโดยชนกลุ่มน้อยผิวขาว มีความเท่าเทียมกันสำหรับคนผิวขาว แต่ไม่มีสำหรับคนผิวดำ ดังนี้ก็ไม่จัดว่าเป็นประชาธิปไตย

2. ความมีเสรีภาพ (Freedom) คือมนุษย์ทุกคน มีความเป็นอารยะ มีเสรีภาพในการคิด การพูดและการแสดงออกนานาประการ ตราบเท่าที่การกระทำของเขาไม่ไปรบกวนสิทธิของผู้อื่น และสิทธิของเขาได้รับการปกป้อง เมื่อใดที่มนุษย์ถูกจำกัดสิทธิในการพูด การเขียน การนำเสนอความคิด ไม่สามารถกระทำได้อย่างเสรี ดังนี้ก็จะไม่สามารถเป็นประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์

3. ความมีภราดรภาพ (Fraternity) มนุษย์อยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุกด้วยความรักใคร่กลมเกลียว ดุจดังพี่น้อง เห็นประโยชน์แห่งการอยู่ร่วมกัน หากในประเทศใดไม่มีความสมัครสมานกัน แบ่งเป็นเหนือเป็นใต้ เป็นไปตามชนเผ่า และมีการเอาชนะกัน ใช้ความรุนแรงต่อกัน ประเทศนั้นก็จะไม่มีความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้

สังคม คอมมิวนิสต์ เขายึดหลักความเท่าเทียมกันทางสังคมและเศรษฐกิจ และความเป็นพี่เป็นน้อง มีการสร้างบรรยากาศของความเป็นสหาย (Comradeship) แต่ไม่ได้ยึดหลักเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนของประชาชนในชาติ

ในประเทศ ที่มีการให้เสรีภาพ มีประชาธิปไตยแบบเลือกตั้ง ดังเช่นประเทศอินเดีย แต่ไม่มีการสร้างความเท่าเทียมกันของชนในชาติ ยังมีระบบวรรณะ มีคนร่ำรวยจำนวนน้อย แต่คนส่วนใหญ่ยังยากจน ดังนี้ความเป็นประชาธิปไตยก็จะสุ่มเสี่ยงต่อการเกิดปัญหา ด้วยความเปราะบางและการขาดพัฒนาการทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ จนกว่าคนยากจนจะได้รับการแก้ไข มีการยกระดับเศรษฐกิจจนถึงระดับที่ประชาชนส่วนใหญ่มีความสามารถใช้กลไกทาง การเมืองแบบประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อดูแลผลประโยชน์ของเขาและคนระดับล่างทั้งหลายได้

ในการปกครองแบบประชาธิปไตยในสมัยโบราณนั้น ไม่ว่าจะเป็นระบบใด หากเทียบกับปัจจุบันแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ไม่ใช่ประชาธิปไตยที่แท้จริง อาจขัดกับหลักสิทธิมนุษยชน หรือสิทธิแห่งความเท่าเทียมของบุคคลที่ต่างสถานะหรือต่างเพศกัน เช่น ผู้ที่จะมีส่วนในการปกครองคือ ผู้ชายเท่านั้น หรือคนที่เป็นเสรีชน ไม่ใช่ทาส นอกจากนี้ ยังการมีการจำกัดอายุที่มากกว่าปัจจุบัน

ประชาธิปไตยดีจริงหรือ

การปกครองไม่ว่าระบอบใด ย่อมมีดีและข้อเสียแตกต่างกันไป ไม่มีระบบการปกครองใดที่สมบูรณ์ที่สุด ที่มนุษย์ธรรมดาจะคิดค้นได้ การปกครองที่มีอยู่ในโลกใบนี้ พอแบ่งออกได้เป็น 2 ระบบใหญ่ๆ คือ ประชาธิปไตย กับเผด็จการ แปลง่ายๆ ว่า ระบบที่ประชาชนเป็นใหญ่ กับระบบที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลใด มีอำนาจในการปกครอง

การปกครองแบบเผด็จการ ยังแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ เผด็จการคนๆ เดียว กับเผด็จการโดยกลุ่มบุคคลหรือคณะบุคคลคอมมิวนิสต์

ความแตกต่างของการปกครองแบบเผด็จการและการปกครองแบบประชาธิปไตย คือ การปกครองแบบเผด็จการ อำนาจเบ็ดเสร็จอยู่ที่ผู้มีอำนาจปกครอง ไม่มีฝ่ายค้าน แต่การปกครองแบบประชาธิปไตย ปกครองโดยเสียงข้างมากที่มีฝ่ายค้าน

ในทางการเมืองการปกครอง มีคำกล่าวของนักปกครองที่ทราบกันทั่วไปว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตย แม้มิใช่เป็นระบอบการปกครองที่ดีที่สุด แต่เป็นระบอบการปกครองที่เลวน้อยที่สุด คำกล่าวดังกล่าว เป็นความจริงหรือไม่

ประเทศที่ปกครองด้วยระบบประชาธิปไตย แม้จะถือว่าเลวน้อยที่สุด ก็มิได้หมายความว่า ทุกประเทศที่เป็นประชาธิปไตย จะประสบความสำเร็จ เจริญรุ่งเรือง มีความสงบสุข และประเทศที่ปกครองด้วยระบบเผด็จการ ไม่ว่าจะเป็นเผด็จการแบบใด ก็มิได้ย่ำแย่

ฮิตเลอร์ กรณีศึกษาสำหรับประชาธิปไตย

คงไม่มีนักการเมืองการปกครองคนใดในโลกนี้ที่ไม่รู้จักชื่อของ อดอล์ฟ ฮิตเลอร์ ผู้ซึ่งได้รับการกล่าวขานว่า เป็นผู้นำเผด็จการแห่งเยอรมันนี เขาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการก่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ฮิตเลอร์ เป็นเผด็จการจริงหรือ

ฮิตเลอร์เคยก่อกบฏที่เรียกกันว่า กบฏโรงเบียร์ แต่เขาทำไม่สำเร็จจนถูกจับขังคุก ภายหลังจากถูกปล่อยตัวแล้ว ฮิตเลอร์ตกลงที่จะเคารพอำนาจโดยชอบของรัฐ และเขาจะมุ่งแสวงหาอำนาจทางการเมืองเฉพาะผ่านกระบวนการประชาธิปไตยเท่านั้น และเขาก็สามารถขึ้นสู่ผู้นำของเยอรมันนีได้โดยผ่านการเลือกตั้งตามกระบวนการประชาธิปไตย โดยพรรคนาซีของเขาชนะการเลือกตั้ง

ในระหว่างการกุมอำนาจทางการเมืองที่ได้มาจากการเลือกตั้ง เขาได้เปลี่ยนแปลงกฎหมายให้เขามีอำนาจเต็มโดยเป็นทั้งประมุขแห่งรัฐและประมุขของรัฐบาล ด้วยการรวมตำแหน่งประธานาธิบดีและนายกรัฐมนตรีเข้าด้วยกัน ตามการอนุมัติจากการลงประชามติของประชาชนด้วยคะแนนสนับสนุน 90% ของผู้ออกมาใช้สิทธิ

นอกจากนี้ ฮิตเลอร์ยังใช้กระบวนการทางประชาธิปไตย เปลี่ยนแปลงกฎหมายเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการกำจัดศัตรูทางการเมือง จนกลายเป็นผู้นำที่มีอำนาจสูงสุด ของเยอรมันนี โดยอาศัยฐานเสียงจากคนรากหญ้า

และในที่สุด ฮิตเลอร์ได้ใช้อำนาจที่ได้มาจากประชาชนผ่านกระบวนการที่เรียกกันว่าประชาธิปไตย ก่อสงครามโลกครั้งที่ 2 เขาเป็นคนที่เกลียดคนยิว เมื่อมีอำนาจเบ็ดเสร็จ เขาได้สั่งฆ่าคนยิวตายไปหลายล้านคน แต่ในที่สุด เขาแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 จากมันสมองของชาวยิวที่คิดค้นระเบิดนิวเคลียร์หรือระเบิดปรมณู ทำให้เยอรมันเป็นประเทศแพ้สงคราม ได้รับความเสียหายอย่างยับเยินจนเยอรมันถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเทศ

เป็นความทรงจำอันขมขื่นของชาวเยอรมันนีมาจนทุกวันนี้

จีน กรณีศึกษาเปรียบเทียบ

ประเทศสาธารณะรัฐประชาชนจีน เป็นอีกกรณีศึกษาหนึ่งที่ควรนำมาเปรียบเทียบ เนื่องจากจีนปกครองโดยพรรคการเมืองพรรคเดียว คือพรรคคอมมิวนิสต์ ไม่มีการเลือกตั้ง ไม่มีพรรคฝ่ายค้าน การปกครองของจีนจึงถือเป็นการปกครองที่เรียกกันว่า เผด็จการ แม้จะตั้งชื่อประเทศให้มีความหมายว่า เป็นของประชาชนก็ตาม รัฐบาลจีนใช้ความรุนแรง ความเด็ดขาดกับผู้ที่ต่อต้านรัฐบาล จนถูกประเทศประชาธิปไตยตะวันตกกล่าวหาว่า ละเมิดสิทธิมนุษยชน ไม่ว่าจะเป็นกรณีการใช้กำลังทหารพร้อมรถถัง

เข้าปราบปรามนักศึกษาที่ชุมนุมประท้วงที่จัตุรัสเทียนอันเหมิน ที่มีผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก หรือการใช้กำลังทหารปราบปรามชนเผ่าที่อุยกูซินเกียง

แต่ประเทศจีนกลับมีความเจริญรุ่งเรือง จนกลายเป็นมหาอำนาจที่ทัดเทียมกับอเมริกาซึ่งถือว่าเป็นผู้นำของประเทศประชาธิปไตย ประเทศจีนในวันนี้ เป็นประเทศที่ทุกประเทศในโลกต้องการคบหาด้วย ประเทศตะวันตกที่เป็นแม่แบบประชาธิปไตย ต่างหลั่งไหลเข้าไปลงทุนในจีน ติดต่อเปิดสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน ทั้งๆที่ประกาศต่อต้านการปกครองในระบอบเผด็จการ

ในความเป็นจริงที่เห็นกันในโลกนี้ ประเทศประชาธิปไตยที่ประสบความสำเร็จ คือประเทศในแถบตะวันตก ส่วนในประเทศแถบตะวันออก มีเพียงประเทศที่เจริญแล้วบางประเทศเท่านั้น ที่ประสบความสำเร็จจากการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ซึ่งน่าสนใจว่า เหตุใดระบอบประชาธิปไตยจึงใช้ได้ดีกับบางประเทศ

ได้มีการรวบรวมเงื่อนไข และโครงสร้างที่ประกอบเป็นระบอบประชาธิปไตยอย่างแข็งแรงได้ โดยศึกษาจากในทัศนะและประสบการณ์จากประเทศตะวันตกที่ได้มีการเรียนรู้มาก่อนแล้ว มีดังนี้

1. การมีฐานของชนชั้นกลางมากเพียงพอ (Middleclass) หากสังคมมีคนรวยจำนวนน้อยที่รวยมากๆ และคนจนที่จนมากๆ และมีเป็นจำนวนมาก ประชาธิปไตยก็จะเกิดได้ยาก แต่ในทางตรงกันข้าม หากสังคมที่มีพัฒนาการทางเศรษฐกิจมาในระดับหนึ่ง มีชนชั้นกลางมากขึ้นและกลายเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ เขาเหล่านั้นก็มีโอกาสรับข้อมูลข่าวสาร มีทางเลือกในการรับการศึกษา และเข้าใจทางเลือกที่เขาควรจะได้รับ นักการเมือง หรือกลุ่มมีอำนาจก็ยากที่จะปฏิเสธสิทธิประโยชน์ของชนชั้นกลางเหล่านั้น และในขณะเดียวกัน เมื่อคนมีฐานะในระดับหนึ่ง นักการเมืองที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่คิดมิชอบจะใช้วิธีการซื้อสิทธิขาย เสียง ก็จะเป็นเรื่องกระทำได้ยากขึ้น

2. การคงอยู่และรุ่งเรืองของสังคมอารยะ (Civil Society) สังคมทั่วไปจะมีองค์กรที่เป็นภาคราชการ และอีกด้านหนึ่งคือองค์กรภาคเอกชนที่เน้นไปที่การค้า การประกอบการและผลกำไร บางส่วนมีองค์กรที่เป็นศาสนา คือพวกวัดวาอาราม และสมาคมตามความเชื่อทางศาสนา แต่ในสังคมประชาธิปไตยจะมีสังคมและการรวมตัวกันอีกประเภท คือเป็นสังคมอารยะ (Civil Society) ในสมัยหนึ่งเรียกว่า Non Governmental Organizations – NGO คือเป็นองค์กรที่ไม่ใช่ทั้งของรัฐ และไม่ใช่องค์กรเอกชนแสวงผลกำไร และในบางกรณีไม่ใช่ทั้งเป็นองค์กรศาสนา องค์กรเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นองค์กรกลางๆ ที่เป็นทางเลือกของประชาชนในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ที่อาจไม่ใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง ในประเทศประชาธิปไตยที่สมบูรณ์จะต้องเห็นประโยชน์ของการเกิดองค์กรประเภท NGO และมีบรรยากาศของสังคมอารยะนี้

3. ความมีเสรีภาพทางเศรษฐกิจ (market economy) มีระบบตลาดและการค้าเสรี ไม่มีกลไกการ

ผูกขาดสร้างความได้เปรียบแต่เพียงกลุ่มคนบางส่วน ในหลายประเทศในอเมริกาเหนือและยุโรป มักจะมีความเชื่อในเรื่องเศรษฐกิจเสรีควบคู่ไปด้วย นั้นคือ ผู้บริโภคต้องมีทางเลือก ซึ่งเป็นลักษณะตรงกันข้ามกับระบบคอมมิวนิสต์ที่รัฐเป็นเจ้าของในกิจการต่างๆ หรือในระบบสังคมนิยม และรัฐสวัสดิการในช่วงแรก ที่รัฐเข้าไปดำเนินการในหลายๆ เรื่อง และไม่สามารถดำเนินการได้ดี ประชาชนไม่มีสิทธิเลือกใช้บริการหรือซื้อสินค้าที่ต้องแข่งขันกันเสรี ต้องบริโภคสินค้าและบริการที่แพงที่รัฐเป็นฝ่ายจัดการและท้ายสุดกลับมาเป็นภาระแก่ประชาชนในทางอ้อมอีกที

4. การให้มีความหลากหลายทางการเมือง (Political Pluralism) ความเป็นเสรีนิยม (Liberal) หมายถึง มีความหลากหลายที่เป็นทางเลือกให้กับประชาชน ทางเลือกทางการเมืองต้องเปิดไว้ แม้พรรคคอมมิวนิสต์อาจเป็นปฏิปักษ์กับระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย มีพรรคคอมมิวนิสต์ (Communist Parties) ประชาชนสามารถมีพรรคการเมืองที่ยึดถือแนวทางคอมมิวนิสต์ได้อย่างถูกกฎหมาย ตราบเท่าที่พรรคการเมืองนั้นไม่มีนโยบายใช้ความรุนแรงและเผด็จการด้วยชนชั้น ในการยึดอำนาจรัฐ

5. มีระบบพรรคการเมืองหลายพรรค (Multiple and Distinct Political Parties) คำว่า Multiple หมายถึงการมีหลายพรรคที่จะเป็นทางเลือกของประชาชน และคำว่า Distinct คือแต่ละพรรคมีความแตกต่างกันทางนโยบาย เพื่อเปิดโอกาสให้มีทางเลือกให้กับประชาชน เป็นระบบที่ต้องแข่งขันกัน ไม่ใช่มีพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลเพียงพรรคเดียวแบบผูกขาดหรือมีแนวโน้มไปสู่ การผูกขาด การมีพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียว ส่วนพรรคการเมืองอื่นๆ เป็นพรรคการเมืองอื่นๆ กลายเป็นพรรคไม้ประดับ เพราะถูกจำกัดบทบาทนั้น คือการทำให้ไม่มีทางเลือกให้กับประชาชน เป็นเพียงทางเลือกที่พรรคได้กำหนดมาแล้ว

6. มีการปกครองด้วยกฎหมายและปฏิบัติตามกฎหมายที่ไม่ไปขัดรัฐธรรมนูญ(Constitution) รัฐธรรมนูญการปกครองจัดเป็นกฎหมายสูงสุด และรัฐธรรมนูญนั้นต้องมีความเป็นเหตุผลและชอบธรรม สอดคล้องกับความเป็นไปใน ประเทศและสังคม ประเทศประชาธิปไตยต้องมีรัฐธรรมนูญ ต้องมีกฎหมาย แต่รัฐธรรมนูญนั้นอาจเป็นการสร้างขึ้นมาในแบบเผด็จการก็ได้ รัฐธรรมนูญในระบอบประชาธิปไตย จะต้องมีความสอดคล้องกับประสงค์ของคนส่วนใหญ่ และขณะเดียวกันมีความชอบธรรม ไม่ไปก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือตัดสิทธิอันพึงมีของคนแม้จะเป็นคนส่วนน้อย ของประเทศ

7. สิทธิในการเลือกตั้งอย่างสากล (universal suffrage) พลเมืองไม่ว่าชายหรือหญิง ไม่ว่าจะเชื้อชาติใด ไม่ว่าจะนับถือศาสนาใด มีสิทธิในการเลือกตัวแทนของตนอย่างเสรี และอย่างเป็นความลับ

8. การมีกลไกตรวจสอบที่เป็นอิสระ การแบ่งแยก และมีดุลแห่งอำนาจ (checks and balances) โดยทั่วไป จะมีการแบ่งแยกอำนาจระหว่าง 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ หรือศาล การมีองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ดังเป็นกรรมการกลาง เพื่อดูแลด้านรัฐธรรมนูญ ในการกำกับระบอบ

ประชาธิปไตยให้เป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม การดูแลการเลือกตั้ง การตัดสินการปกครองที่อาจเป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐกับเอกชน และประชาชน นอกเหนือจากการจัดตั้งหน่วยงานที่เป็นของรัฐบาล การดำเนินการด้านบริษัทห้างร้านเพื่อธุรกิจบริการและอุตสาหกรรม องค์กรศาสนา การกุศล รวมถึงการมีสิทธิในการจัดตั้งหน่วยงานได้อย่างเสรี และยังเป็นเรื่องของการจัดตั้งองค์กรในขอบข่ายความเป็นสังคมอารยะ (Civil Society) เพื่อเข้ามาทำหน้าที่ต่างๆ ในสังคมด้วยแนวทางอาสาสมัคร

9. การเลือกตั้งเสรีที่บริสุทธิยุติธรรม (Free Election) มีความบริสุทธิ์ยุติธรรมในระบบการเลือกตั้งแบบเสรี พรรคการเมืองแต่ละพรรคมีโอกาสในการแข่งขัน นำเสนอนโยบายทั้งในด้านการเขียน การพูด และการสื่อสารสมัยใหม่ได้อย่างเสรีทั้งในด้านวิทยุ โทรทัศน์ และปัจจุบันรวมถึงอินเตอร์เน็ต โดยระบบสื่อต่างๆ จะต้องส่งเสริมให้เกิดการได้รับข้อมูลข่าวสารอันจำเป็น ไม่เป็นการไปสร้างความได้เปรียบของกลุ่มผู้มีอำนาจหรือฐานเศรษฐกิจที่แข็ง แกร่งกว่า นอกจากนี้ในประเทศที่ไม่พัฒนาหรือกำลังพัฒนานั้น โอกาสในการซื้อสิทธิขายเสียงจะยังคงมีบทบาทอยู่มาก ระบบสังคมจะต้องมีมาตรการที่จะตัดโอกาสหรือลดโอกาสในการซื้อสิทธิขายเสียง (Vote Buying) เหล่านั้น

ประชาธิปไตยแนวพุทธ

ในทางพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าได้ประทานแนวทางการปกครองไว้กับพระอานนท์ เพื่อใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ ให้คงอยู่ต่อไป แม้เมื่อไม่มีพระองค์แล้ว ดังนี้

“ดูก่อนอานนท์ บางทีพวกเธอจะพึงมีความคิดอย่างนี้ว่า ปาพจน์มีพระศาสดาล่วงแล้ว พระศาสดาของพวกเราไม่มี ข้อนี้พวกเธอไม่พึงเห็นอย่างนั้น ธรรมก็ดี วินัยก็ดี อันใดอันเราได้แสดงแล้ว ได้ตรัสแล้วแก่เธอทั้งหลาย ธรรมและวินัยเหล่านั้น จักเป็นศาสดาของเธอทั้งหลายโดยกาลล่วงไปแห่งเรา”

พระพุทธเจ้า ให้ใช้หลักธรรม-วินัย เป็นแนวทางในการปกครองคณะสงฆ์ ไม่ต้องมีผู้นำ ไม่ต้องเลือกตั้ง แต่ให้ถือปฏิบัติตามหลักธรรม-วินัยที่พระพุทธองค์ได้ประทานให้พระภิกษุ สาวกของพระองค์ไว้อย่างสมบูรณ์แล้ว พุทธศาสนาจึงดำรงมาได้ถึงปัจจุบันกว่า 2,500 ปีแล้ว และจะดำรงอยู่ต่อไปจนครบ 5,000 ปี ตามที่พระพุทธองค์ได้พยากรณ์ไว้

การปกครองคณะสงฆ์ ที่สามารถสืบทอดกันมาได้อย่างยาวนาน เพราะมีหลักธรรม-วินัย ที่ยอมรับกันว่า เป็นความถูกต้อง สมบูรณ์ที่สุด เป็นความจริงแท้ที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ คณะสงฆ์จึงมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ไม่ต้องโต้เถียงกันว่า ธรรม-วินัย ถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ และไม่อาจใช้เสียงข้างมากเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ ซึ่งแตกต่างกับการปกครองของฆราวาส ที่ไม่มีหลักความเป็นจริงตามธรรมชาติที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้เหมือนธรรม-วินัยของพระพุทธเจ้า จึงเป็นปัญหาให้โต้เถียงกันในทุกยุคทุกสมัย

อย่างไรก็ดี พระพุทธเจ้า ได้ให้หลักในการปกครองสำหรับฝ่ายอาณาจักรไว้ด้วย โดยได้ยกตัวอย่างของแคว้นวัชชี ดังนี้

อปริหานิยธรรม 7 ของกษัตริย์วัชชี หรือ วัชชีอปริหานิยธรรม 7 (ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง

1. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์

2. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ หรือจะแปลอีกอย่างหนึ่งว่า พร้อมเพรียงกันลุกขึ้นป้องกันบ้านเมือง พร้อมเพรียงกันทำกิจทั้งหลาย

3. ไม่บัญญัติสิ่งที่มิได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ (ตามหลักการเดิม) ถือปฏิบัติมั่นตามวัชชีธรรม (หลักการ) ตามที่วางไว้เดิม

4. ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ในชนชาววัชชี เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง

5. บรรดากุลสตรีกุลกุมารีทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหง หรือฉุดคร่าขืนใจ

6. เคารพสักการะบูชาเจดีย์ (ปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ ตลอดถึงอนุสาวรีย์ต่างๆ) ของวัชชี (ประจำชาติ) ทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอก ไม่ปล่อยให้ธรรมิกพลีที่เคยให้เคยทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทรามไป

7. จัดให้ความอารักขา คุ้มครอง ป้องกัน อันชอบธรรม แก่พระอรหันต์ทั้งหลาย (ในที่นี้กินความกว้าง หมายถึงบรรพชิตผู้ดำรงธรรมเป็นหลักใจของประชาชนทั่วไป) ตั้งใจว่า ขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังมิได้มา พึงมาสู่แว่นแคว้น ที่มาแล้วพึงอยู่ในแว่นแคว้นโดยผาสุก

อปริหานิยธรรม 7 ประการนี้ พระพุทธเจ้าตรัสแสดงแก่เจ้าวัชชีทั้งหลายผู้ปกครองรัฐโดยระบอบสามัคคีธรรม ซึ่งรัฐคู่อริยอมรับว่า เมื่อชาววัชชียังปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ จะเอาชนะด้วยการรบไม่ได้ นอกจากจะใช้การเกลี้ยกล่อมหรือยุแยกให้แตกสามัคคี

การปกครองในทางพุทธศาสนา พิจารณาถึงอำนาจในการตัดสินใจว่า อำนาจในการตัดสินใจสูงสุดอยู่ที่ไหน การปกครองก็เป็นระบอบนั้น พุทธศาสนาจึงแบ่งการปกครองตามอำนาจการตัดสินใจในการปกครอง โดยแบ่งการปกครองออกเป็น 4 ประเภท คือ อัตตาธิปไตย คณาธิปไตย ประชาธิปไตย และธรรมธิปไตย

อัตตาธิปไตย คือการปกครองที่การตัดสินใจขึ้นอยู่กับบุคคลคนเดียว ที่จะเป็นผู้กำหนดนโยบาย ตัดสินปัญหา การปกครองอย่างนี้ ในสมัยโบราณคือ ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ถ้าเป็นปัจจุบัน เราก็เรียกกันว่า เผด็จการ

คณาธิปไตย คือการปกครองที่การตัดสินใจขึ้นอยู่กับคณะบุคคล เป็นคนหลายคนร่วมกันตัดสินใจในการปกครอง ปัจจุบัน เราก็ยังคงถือว่า เป็นระบอบเผด็จการโดยคณะบุคคล

ประชาธิปไตย คือการปกครองโดยถือเอาประชาชนเป็นใหญ่ ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ แต่เนื่องจากประชาชนมีจำนวนมาก ไม่สามารถตัดสินใจโดยตรงได้ จึงต้องเป็นการตัดสินใจโดยผ่านตัวแทนเป็นทอดๆ ไป

ธรรมาธิปไตย คือการปกครองโดยถือเอาธรรมเป็นใหญ่ การตัดสินใจไม่ขึ้นอยู่กับบุคคลใดๆ ไม่ว่าคนเดียวหรือหลายคน แต่ขึ้นอยู่กับธรรม คือความถูกต้อง

เมื่อหัวใจของการปกครองคือ อำนาจการตัดสินใจ การปกครองจะเกิดผลสัมฤทธิ์จึงขึ้นอยู่กับการตัดสินใจ ถ้าตัดสินใจถูกประเทศก็เจริญรุ่งเรือง แต่ถ้าตัดสินใจผิด ก็อาจเกิดความเสียหาย สร้างความพินาศกับประเทศได้ ดังเช่นการตัดสินใจของ ฮิตเลอร์

ในระบอบประชาธิปไตยที่เราให้ประชาชนเป็นใหญ่ เป็นผู้ใช้อำนาจตัดสินใจ ในความเป็นจริงย่อมเป็นไปไม่ได้ที่ประชาชนทุกคนจะเห็นเหมือนกันทุกคน ในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องใช้เสียข้างมากในการตัดสินใขของประชาชนเป็นใหญ่ ประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะเจริญหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของประช่าชนส่วนใหญ่ว่า เป็นคนอย่างไร

ถ้าเป็นคนส่วนใหญ่เป็นคนไม่ดี เป็นคนโง่ เสียงข้างมากก็จะตัดสินใจแบบโง่ๆ ถูกหลอกหรือถูกชักจูงได้ง่าย แต่ถ้าคนส่วนใหญ่เป็นคนดี มีปัญญาการตัดสินใจก็จะถูกต้องได้ผลดี ไม่ขึ้นกับผลประโยชน์หรือกิเลสของคนใดคนหนึ่ง

เมื่อเราปกครองโดยคนส่วนใหญ่ การตัดสินใจใดๆ ขึ้นอยู่กับคนส่วนใหญ่ ปัญหาจึงอยู่ที่คุณภาพของคนในประเทศนั้นๆ ว่า คนส่วนใหญ่เป็นคนดีหรือไม่ดี

ในเรื่องนี้ พระอานนท์ได้ทูลถามพระพุทธเจ้าว่า มนุษย์ที่ตายแล้ว ไปสวรรค์และลงนรก มีจำนวนมากน้อยต่างกันอย่างไร พระพุทธเจ้าทรงรับสั่งว่า ผู้ที่ลงนรกมีจำนวนเท่าขนโค ส่วนผู้ได้ขึ้นสวรรค์ มีจำนวนเท่าขนโค

ในทางพุทธศาสนา มนุษย์ในโลกนี้ มีคนทำบาปมากกว่าคนดี มากกว่าชนิดที่เทียบกันไม่ได้เลย ฉะนั้น เสียงข้างมากในสังคมมนุษย์ จึงเป็นเสียงของคนไม่ดีมากกว่าคนดี การตัดสินใจของเสียงข้างมากในสังคม จึงเป็นไปในทางที่ไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์

พุทธศาสนาจึงให้ใช้ธรรมาธิปไตยในการปกครอง เพราะการตัดสินด้วยธรรมาธิปไตย เป็นการตัดสินใจที่ถูกต้องตามความเป็นจริง เสียงข้างมากตัดสินความต้องการของคนในสังคมได้ แต่ตัดสินความเป็นจริงหรือความถูกต้องไม่ได้ เช่น ความเห็นของคนสมัยโบราณส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมด เห็นว่าโลกแบน ถ้ามีคนเพียงคนเดียวเห็นว่าโลกกลม ถ้าเราตัดสินด้วยประชาธิปไตย โลกแบนต้องชนะ แต่

ความจริงแล้ว ความเห็นของคนๆเดียวกลับเป็นความเห็นที่ถูกต้อง เสียงข้างมากจึงไม่ใช่ความเห็นที่ถูกต้องเสมอไป

เสียงข้างมากจึงเป็นเสียงที่ตัดสินความต้องการ แต่ไม่ได้ตัดสินความเป็นจริง

ตัวอย่างที่เห็นกันในปัจจุบัน ที่ยืนยันในเรื่องนี้ได้ คือ กรณีที่มีผู้นำรถยนต์ไปถวายหลวงพ่อชา สุภัทโท ท่านไม่รับการถวายโดยขอประชุมพระทั้งวัดก่อน

ความเห็นพระสงฆ์ ทุกรูปเห็นพ้องต้องกันว่า ควรจะรับด้วยเหตุผลว่า สะดวกแก่หลวงพ่อเวลาไปเยี่ยมสำนักสาขาต่างๆ ซึ่งมีมากกว่า ๔๐ สาขา ในเวลานั้น อีกทั้งเวลาพระเณรอาพาธก็จะได้นำส่งหมดได้ทันท่วงที

หลังจากที่หลวงพ่อชารับฟังความคิดเห็นของที่ประชุมแล้ว ท่านก็แสดงทัศนะของท่านว่า

“สำหรับผม มีความเห็นไม่เหมือนกับพวกท่าน ผมเห็นว่าเราเป็นพระ เป็นสมณะ เป็นผู้สงบระงับ เราต้องเป็นผู้มักน้อย สันโดษ เวลาเช้าเราอุ้มบาตรออกไปเที่ยวบิณฑบาตรับอาหารจากชาวบ้านมาเลี้ยงชีวิต เพื่อยังอัตภาพนี้ให้เป็นไป ชาวบ้านส่วนมากเขาเป็นคนยากจน เรารับอาหารจากเขา เรามีรถยนต์แต่เขาไม่มี นี่ลองคิดดูซิว่ามันจะเป็นอย่างไร เราอยู่ในฐานะอย่างไร เราต้องรู้จักตัวเอง เราเป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า เมื่อพระพุทธเจ้าไม่มีรถ เราก็อย่ามีเลยดีกว่า ถ้ามี สักวันหนึ่งก็จะมีข่าวว่ารถวัดนั้นคว่ำที่นี่ รถวัดนี้ไปชนคนที่นี่.. อะไรวุ่นวาย เป็นภาระยุ่งยากในการรักษา

เมื่อก่อนนี้ จะไปไหนแต่ละทีมีแต่เดินไปทั้งนั้น ไปธุดงค์สมัยก่อนไม่ได้นั่งรถไปเหมือนทุกวันนี้ ถ้าไปธุดงค์ก็ไปธุดงค์กันจริงๆ ขึ้นเขาลงห้วยมีแต่เดินทั้งนั้น เดินกันจนเท้าพองทีเดียว

แต่ทุกวันนี้พระเณรเขาธุดงค์มีแต่นั่งรถกันทั้งนั้น เขาไปเที่ยว ดูบ้านนั้นเมืองนี้กัน ผมเรียกทะลุดงไม่ใช่ธุดงค์ เพราะดงที่ไหนมีทะลุกันไปหมด นั่งรถทะลุมันเลย ไม่มีรถก็ช่างเหอะ ขอแต่ให้เราประพฤติปฏิบัติดีเข้าไว้ก็แล้วกัน เทวดาเห็นเข้าก็เลื่อมใสศรัทธาเองหรอก”

“ผมไม่รับรถยนต์ที่เขาจะเอามาถวายก็เพราะเหตุนี้ ยิ่งสบายเสียอีก ไม่ต้องเช็ดไม่ต้องล้างให้เหนื่อย ขอให้ท่านทั้งหลายจงจำไว้

อย่าเห็นแก่ความสะดวกสบายกันนักเลย”

ในที่สุด พระทั้งวัดก็เห็นพ้องกับเหตุผลของท่านซึ่งเป็นเพียงความเห็นเดียวเท่านั้น

เสียงส่วนใหญ่จึงไม่ใช่เสียงสวรรค์ แต่น่าจะเป็นเสียงจากนรกหรือไม่ คงต้องพิจารณากันเป็นเรื่องๆ ไป

นอกจากนี้ ระบอบประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับคนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยยึดหลัก 1 คน 1 เสียงเท่ากัน โดยยึดถือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน

ในความเป็นจริงแล้ว มนุษย์ทุกคนเท่าเทียมกันหรือไม่

พระพุทธเจ้าทรงจำแนกบุคคลออกเป็น 3 ประเภท (ตามพระไตรปิฎก แต่ในอรรถกถา เปรียบเป็นบัว 4 เหล่า) เมื่อพระพรหมทูลเชิญให้พระพุทธองค์แสดงธรรมสั่งสอนสัตว์โลก ดังนี้

“ครั้นอาตมภาพทราบว่าท้าวสหัมบดีพรหมอาราธนา และอาศัยความกรุณาในสัตว์ทั้งหลาย จึงตรวจดูโลกด้วยพุทธจักษุ. เมื่ออาตมภาพตรวจดูโลกด้วยพุทธจักษุ ก็ได้เห็นหมู่สัตว์ซึ่งมีกิเลสดุจธุลีในจักษุน้อยก็มี มีกิเลสดุจธุลีในจักษุมากก็มี มีอินทรีย์แก่กล้าก็มี มีอินทรีย์อ่อนก็มี มีอาการดีก็มี มีอาการเลวก็มี จะพึงสอนให้รู้ได้ง่ายก็มี จะพึงสอนให้รู้ได้ยากก็มี บางพวกมีปกติเห็นโทษในปรโลกโดยเป็นภัยอยู่ก็มี เปรียบเหมือนในกอบัวขาบ ในกอบัวหลวง หรือในกอบัวขาว ดอกบัวขาบ ดอกบัวหลวง หรือดอกบัวขาว ซึ่งเกิดในน้ำ เจริญในน้ำ บางเหล่ายังไม่พ้นน้ำ **จมอยู่ในน้ำ** น้ำหล่อเลี้ยงไว้ บางเหล่า **ตั้งอยู่เสมอน้ำ** บางเหล่า **ตั้งขึ้นพ้นน้ำ** น้ำไม่ติด ฉันใด ดูกรราชกุมาร เมื่ออาตมภาพตรวจดูโลกด้วยพุทธจักษุ ก็ฉันนั้น ได้เห็นหมู่สัตว์ซึ่งมีกิเลสดุจธุลีในจักษุน้อยก็มี มีกิเลสดุจธุลีในจักษุมากก็มี มีอินทรีย์แก่กล้าก็มี มีอินทรีย์อ่อนก็มี มีอาการดีก็มี มีอาการเลวก็มี จะพึงสอนให้รู้ได้ง่ายก็มี จะพึงสอนให้รู้ได้ยากก็มี บางพวกมีปกติเห็นโทษในปรโลกโดยเป็นภัยอยู่ก็มี..”

พระพุทธองค์จำแนกบุคคลตามความเป็นจริง มิได้แบ่งชนชั้น คนยากจนเป็นบัวพ้นน้ำก็มาก พระมหากษัตริย์ทำกรรมหนักจนถูกธรณีสูบก็มี การจำแนกบุคคลของพระพุทธองค์ ท่านจำแนกตามความเป็นจริงของบุคคลว่า มีความสามารถที่จะฟังธรรม เข้าใจธรรมได้แค่ไหนเพียงใด มนุษย์ทุกคนจึงไม่เหมือนกัน ไม่เท่าเทียมกัน โดยธรรมชาติ

เมื่อบุคคลมีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน จะตัดสินใจให้เกิดประโยชน์ที่แท้จริงได้อย่างไร ประชาธิปไตยในระบบตัวแทนที่ใช้กันอยู่ จึงเป็นได้เพียงการเลือกบุคคลที่จะเข้าไปบริหารประเทศ แต่มิได้หมายความว่า ผู้ที่ได้เข้าบริหารประเทศ จะสามารถทำอะไรได้ดังใจ และไม่สามารถอ้างได้ว่า ทำตามเสียงข้างมากที่ได้หาเสียงไว้ เพราะเสียงข้างมากไม่สามารถตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้องตามความเป็นจริงได้ ผู้ปกครองที่ใช้อำนาจบริหารประเทศ จึงต้องตัดสินใจเพื่อประโยชน์ของประชาชนทั้งประเทศ ดังที่ท่านพุทธทาสท่านได้ให้คำจำกัดความของประชาธิปไตยไว้ว่า ประชาธิปไตยต้องถือประโยชน์ของประชาชนเป็นใหญ่ ไม่ใช่ถือประชาชนเสียงข้างมากเป็นใหญ่

การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง ที่จะเกิดประโยชน์กับประเทศชาติ จึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาชนว่า มีความเหมาะสมกับการปกครองในระบอบประชาธิไตยเพียงใด

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ท่านให้คำจำกัดความของประชาธิปไตยไว้ว่า การปกครองแบบประชาธิปไตย คือการปกครองของประชาชนที่แต่ละคนปกครองตัวเองได้

ท่านยังได้อธิบายคำกล่าวที่ว่า “ประชาธิปไตยนั้น ไม่ใช่การปกครองที่ดีที่สุด แต่เป็นการปกครองที่เลวน้อยที่สุด” นั้น ยังไม่เพียงพอ จะต้องพูดต่อไปด้วยว่า “ในความเลวน้อยที่สุดนั้น ประชาธิปไตยจะดีที่สุด เมื่อประชาชนมีคุณภาพมากที่สุด”

ระบอบการปกครองของไทยเราทุกวันนี้ ยึดถือเพียงเสียงข้างมาก โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง ประเทศไทยเราจึงวุ่นวายจากการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะเราไม่เข้าใจประชาธิปไตยที่แท้จริง ไม่เข้าใจหน้าที่ของผู้ปกครองที่ต้องทำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ประโยชน์ของประเทศชาติ มิใช่เพียงเพื่อประโยชน์ของเสียงส่วนใหญ่

ประชาชนคนไทยในวันนี้ รวมถึงนักการเมือง มีคุณภาพเพียงพอที่จะใช้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยหรือยัง

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ